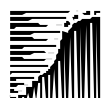

Biologisch uitgangsmateriaal

Ervaringen met de databank en Annex 2004

Leny Lekkerkerk
Wilma Arendse
Jenneke Leferink

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

© 2004 Expertisecentrum LNV, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Rapport EC-LNV nr. 2004/329
Ede, 2004

Teksten mogen alleen worden overgenomen met bronvermelding.

Deze uitgave kan schriftelijk of per e-mail worden besteld bij het Expertisecentrum LNV onder vermelding van code 2004/329 en het aantal exemplaren.

De kosten per exemplaar bedragen € 5,-. Een factuur wordt meegestuurd bij de bestelling.

Oplage 150 exemplaren

Samenstelling Leny Lekkerkerk

Druk Ministerie van LNV, directie IFA/Bedrijfsuitgeverij

Productie Expertisecentrum LNV
Bedrijfsvoering/Vormgeving en Presentatie
Bezoekadres : Horapark, Bennekomseweg 41
Postadres : Postbus 482, 6710 BL Ede
Telefoon : 0318 822500
Fax : 0318 822550
E-mail : Balie@minlnv.nl

Voorwoord

Sinds 1 januari 2004 is er in Nederland een databank waarin zaadbedrijven hun biologische zaaizaad kunnen laten opnemen en waarin telers kunnen zien welk biologisch uitgangsmateriaal beschikbaar is. Daarnaast bestaat sinds 1 januari 2004 de Nationale Annex; telers zijn verplicht om van de gewassen die op deze lijst staan biologisch uitgangsmateriaal te gebruiken. De bedoeling van de databank en Annex is dat er door biologische telers meer gebruik wordt gemaakt van biologisch uitgangsmateriaal.

De Nationale Annex moet jaarlijks geactualiseerd worden. Om dit zo goed mogelijk te doen wilde de Directie Landbouw graag weten hoe de gebruikers in het afgelopen jaar het werken met de databank en Annex ervaren hebben. Op verzoek van Directie Landbouw heeft het Expertisecentrum LNV de volgende vragen beantwoord:

- hoe functioneert de databank;
- hoe hebben betrokkenen het vullen van de Nationale Annex ervaren;
- heeft de Annex in 2004 goed gefunctioneerd;
- wat zijn ervaringen van gebruikers met het aanvragen van ontheffingen;
- is in 2004 meer biologisch uitgangsmateriaal gebruikt dan in voorgaande jaren?

Het EC-LNV heeft diverse organisaties en telers geïnterviewd. Uit de gesprekken is veel informatie naar voren gekomen die goed bruikbaar is voor het actualiseren van de Nationale Annex 2005 en voor praktische verbeteringen van de databank.

Ik wil alle respondenten vriendelijk bedanken voor de tijd die ze hebben uitgetrokken voor de gesprekken, de openheid en de positief kritische reacties.

Ir. H. de Wilde
Waarnemend Directeur Expertisecentrum LNV

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
2	Ontheffingenprocedure en het opstellen van de nationale Annex	9
2.1	Ontheffingenprocedure	9
2.2	Opstellen nationale Annex	10
3	Resultaten van de interviews	11
3.1	Functioneren databank	11
3.1.1	Suggesties om de databank te verbeteren	11
3.2	Functioneren en actualiseren Annex	13
3.2.1	Procesmatige suggesties Annex	13
3.2.2	Suggesties voor criteria opstellen Annex 2005	14
3.3	Ontheffingen	16
3.4	Calamiteiten	17
3.5	Doelbereiking	17
3.6	Overige suggesties	18
4	Conclusies	19
Bijlage 1	Lijst geïnterviewde personen	21
Bijlage 2	Overzicht verleende ontheffingen (1-1-2004 t/m 30-6-2004)	23
Bijlage 2a	Redenen voor afgeven ontheffingen	45

1 Inleiding

In de EG verordening 2092/1991¹ is bepaald dat in de biologische landbouw alleen zaad of vegetatief teeltmateriaal mag worden gebruikt dat is geproduceerd volgens de biologische productiemethode. Volgens een nieuwe Europese Verordening die op 14 augustus 2003 is vastgesteld en per 1 januari 2004 is ingegaan (aanvullende EG verordening 1452/2003²), blijft het echter mogelijk om gangbaar geproduceerd zaad- en pootgoed te gebruiken voor soorten³ die **niet** op een zogenaamde "lijst" of in een "bijlage" staan. De bijlage zoals die wordt genoemd in EG verordening 1452/2003 wordt ook wel de Europese Annex genoemd. Op dit moment is er nog geen Europese Annex. Iedere lidstaat is vrij om een nationale Annex op te stellen, de lijst met gewassen waarvoor geen ontheffing wordt verleend voor het gebruik van gangbaar uitgangsmateriaal.

Iedere EU-lidstaat is verplicht om per 1 januari 2004 een werkende elektronische databank te hebben, waarin de rassen staan vermeld waarvan biologisch zaad beschikbaar is. In Nederland is in opdracht van het Ministerie van LNV een elektronische databank opgezet door Naktuinbouw en deze databank wordt ook door Naktuinbouw beheerd. Van rassen die in de databank staan vermeld, en waar dus biologisch zaad van beschikbaar is, mag geen gangbaar geteeld zaad worden gebruikt voor de biologische productiewijze.

De bedoeling van de databank en nationale Annex is dat er door biologische boeren meer gebruik wordt gemaakt van biologisch uitgangsmateriaal.

De elektronische databank en de nationale Annex functioneren inmiddels bijna een jaar. Omdat dit najaar bepaald moet worden welke gewassen in 2005 op de nationale Annex komen, is het van belang te weten waar in 2004 de belangrijkste knelpunten lagen en op welke punten verbeteringen mogelijk zijn. Dit betreft zowel het opstellen van de Annex 2005, het functioneren van de databank en het verbeteren van de afgifte van ontheffingen. Om een goed beeld te krijgen van het functioneren van de databank en de Annex heeft het EC-LNV interviews afgenomen met de meest betrokken organisaties en diverse gebruikers (bijlage 1). Suggesties en opmerkingen die de respondenten tijdens deze gesprekken naar voren hebben gebracht, vormen belangrijke bouwstenen voor het verbeteren van de databank en het actualiseren van de Annex (2005).

De databank en de nationale Annex hebben een belangrijke functie in de procedure voor het afgeven van ontheffingen voor het gebruik van gangbaar uitgangsmateriaal. Het EC-LNV heeft in 2004 een rapport opgesteld over de mogelijkheden om de ontheffingsprocedure te vereenvoudigen. Daarom wordt in dit rapport de procedure wel beschreven maar wordt niet uitgebreid ingegaan op verbetermogelijkheden.

---

¹ Verordening (EEG) Nr. 2092/91 VAN DE RAAD, van 24 juni 1991, inzake de biologische productiemethoden en aanduidingen op landbouwproducten en levensmiddelen (PB L 198 van 22.7.1991, blz. 1)

² Verordening (EG) Nr. 1452/2003 VAN DE COMMISSIE, van 14 augustus 2003, tot handhaving van de in artikel 6, lid 3, onder a), van Verordening (EEG) nr. 2092/91 vastgestelde uitzonderingsbepaling ten aanzien van bepaalde soorten zaaizaad en vegetatief teeltmateriaal en tot vaststelling van procedurebepalingen en criteria voor die uitzonderingsbepaling (PB L 206 van 15.8.2003, blz. 17).

³ De term soorten en gewassen wordt in de tekst door elkaar gebruikt en als gelijkwaardig beschouwd.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de procedure van het verlenen van ontheffingen voor het gebruik van gangbaar in plaats van biologisch uitgangsmateriaal en de wijze waarop de nationale Annex wordt opgesteld. Hoofdstuk 3 beschrijft de reacties van de respondenten en alle suggesties die zij hebben gegeven om enerzijds de databank te optimaliseren en anderzijds het proces van het opstellen van de nationale Annex en de gehanteerde criteria te verbeteren. Hoofdstuk 4 geeft de belangrijkste conclusies weer van de gesprekken die het EC-LNV heeft gevoerd.

2 Ontheffingenprocedure en het opstellen van de nationale Annex

2.1 Ontheffingenprocedure

De procedure voor het verkrijgen van een ontheffing voor gebruik van gangbaar zaad bij de biologische teeltwijze in 2004 is als volgt:

- de aanvrager vraagt een formulier voor de ontheffingsaanvraag op bij Skal en stuurt de ingevulde aanvraag vervolgens weer retour naar Skal;
- Skal beoordeelt de aanvraag en stuurt deze met haar advies door aan LASER⁴;
- LASER verleent uiteindelijk officieel de ontheffing.

LASER geeft aan dat de toetsing van de ontheffingen voor 2004 alleen bestond uit een marginale toetsing (alle relevante gegevens zijn ingevuld). LASER neemt het advies van Skal in de praktijk altijd over, waarbij soms door LASER nog extra informatie wordt ingewonnen.

Indien de aanvraag onduidelijke gegevens bevat of niet compleet is, wordt de aanvraag:

1. retour gestuurd aan Skal met het verzoek om aanvulling;
2. telefonisch contact gezocht met de aanvrager en vanaf 2004 wordt de databank geraadpleegd.

LASER toetst of de aanvrager ook door Skal gecertificeerd is.

Veranderingen voor Skal, LASER en Naktuinbouw ten opzichte van 2003

Skal

Het verschil met de periode vóór 1 januari 2004 is dat Skal de ontheffingsaanvraag beoordeelt op basis van de gegevens uit de elektronische database en de nationale Annex. Voorheen gebruikte Skal de nationale Groene Zadengids waarin zaadleveranciers konden aangeven welk zaad biologisch beschikbaar is.

Met de komst van de databank en het in werking treden van de Annex 2004 heeft Skal in de loop van het voorjaar het ontheffingsformulier geactualiseerd.

LASER

Door het ontbreken van een nationale Annex en een algehele derogatie was de taak van LASER tot 2004 alleen een administratieve handeling. LASER raadpleegt sinds 2004 de databank. Voor eventuele vragen vindt, sinds de invoering van de databank, overleg met Naktuinbouw plaats. Bij LASER ontbreekt de benodigde kennis om te bepalen of bijvoorbeeld ras x voor tomaat voldoet aan de omschrijving die voor tomaten geldt zoals ze op de Annex staan.

---

⁴ LASER heeft inmiddels een nieuwe naam, Directie Regelingen. In dit rapport is echter nog de naam LASER gebruikt.

Naktuinbouw

Voor 1 januari 2004 had Naktuinbouw geen rol in het afgeven van ontheffingen. De werkzaamheden van Naktuinbouw in 2004 betreffen:

1. het bijhouden van mutaties in de databank;
2. het eventueel beoordelen van de ontheffingsaanvragen (dus niet het beslissen);
3. het verstrekken van telefonische informatie voor gebruikers (zonder internet);
4. de verzorging van eventuele rapportage voor de EU;
5. algemene vraagbaakfunctie.

2.2 Opstellen nationale Annex

Voor 1 januari 2004 was er geen nationale Annex. In het najaar van 2003 zijn voor het eerst groepen deskundigen bij elkaar geweest om te bepalen van welke gewassen in 2004 er voldoende rassen zouden zijn met biologisch geteeld uitgangsmateriaal. In deze groepen waren zaadproducenten en -leveranciers, plantopkweekbedrijven, telers en diverse belangenorganisaties zoals Naktuinbouw, LTO, Biologica, Plantum NL en het EC-LNV vertegenwoordigd. Het Louis Bolk Instituut heeft op verzoek van LNV deze bijeenkomsten georganiseerd.

De discussies die in deze expertgroepen zijn gevoerd vormden de belangrijkste bouwsteen voor het advies dat het EC-LNV heeft uitgebracht aan het ministerie van LNV over de op de nationale Annex te plaatsen gewassen. Het ministerie van LNV is uiteindelijk verantwoordelijk geweest voor de definitieve versie van de nationale Annex.

De gewassen die niet op de nationale Annex (categorie I, zie hieronder) zijn geplaatst, zijn ingedeeld in categorie II of III. Hieronder volgt een nadere toelichting:

- Categorie I: Gewassen waarvoor geen ontheffing wordt afgegeven omdat er voldoende biologisch zaaizaad aanwezig is (nationale Annex);
- Categorie II: Gewassen waarbij ontheffing mogelijk is omdat er wel biologisch teeltmateriaal beschikbaar is, maar niet in voldoende mate of voor alle teeltwijzen;
- Categorie III: Gewassen waarvoor een algemene ontheffing wordt gegeven omdat geen biologisch teeltmateriaal beschikbaar is.

Voor gewassen uit categorie I (nationale Annex) wordt in principe geen ontheffing verleend.

Het is de bedoeling dat ook van de gewassen uit categorie II zoveel mogelijk biologisch uitgangsmateriaal wordt gebruikt. Voor deze gewassen bestaat echter wel de mogelijkheid om ontheffing voor het gebruik van gangbaar uitgangsmateriaal te krijgen. Dit kan bijvoorbeeld als blijkt dat van bepaalde gewassen geen of onvoldoende biologisch zaai- of pootgoed beschikbaar is of als de rassen waarvan wel voldoende biologisch materiaal beschikbaar is wat betreft eigenschappen niet voldoen aan de wens van de teler of de markt. Het is dan aan Skal en LASER om deze aanvraag te beoordelen (zie hoofdstuk 2.1).

Voor de gewassen uit categorie III mag gangbaar uitgangsmateriaal worden gebruikt dat weliswaar niet ontsmet mag zijn en gentechvrij is. Hiervoor hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd (algehele derogatie).

3 Resultaten van de interviews

De vragen die gesteld zijn tijdens de interviews hebben betrekking op het functioneren van de databank, het opstellen van de Annex en de ervaringen met de ontheffingenprocedure. Het EC-LNV heeft gesprekken gevoerd met de Directie Landbouw van het Ministerie van LNV, Jongerius (plantenkwekerij), LASER, Naktuinbouw, Plantum, Skal en Vitalis (producent van biologische zaden). Daarnaast zijn zes telers telefonisch geïnterviewd: 2 akkerbouwers, 2 akkerbouwers die tevens vollegrondsgroenten telen, 1 kruidenteler en 1 glasgroenteteler (ongestookt). Drie van deze telers maakten in 2003 deel uit van de expertgroepen (zie bijlage 1). Vrijwel alle respondenten benadrukten het belang om zo snel mogelijk te starten met het opstellen van de Annex 2005. Verdere ideeën en ervaringen van de geïnterviewde organisaties en telers zijn hieronder weergegeven.

3.1 Functioneren databank

Gebruik databank

Er wordt vrij veel gebruik gemaakt van de databank biologisch uitgangsmateriaal (www.biodatabase.nl). Op maandbasis wordt de website 400 à 500 maal bezocht met een uitschieter in de maand september (bijna 650 bezoekers). Veel telers weten uit ervaring bij welke bedrijven zij terecht kunnen voor biologisch uitgangsmateriaal. Zij maken niet of nauwelijks gebruik van de databank. Ter illustratie, vier van de zes geïnterviewde telers hadden vóór de telefonische enquête de databank nog nooit geraadpleegd.

Tevredenheid gebruikers

In hoofdlijnen zijn de gebruikers tevreden over de databank voor biologisch uitgangsmateriaal. Ondanks de tijdsdruk waaronder de databank tot stand is gekomen, functioneerde het systeem in 2004 goed. Positief punt is ook dat de databank toegankelijk is voor Engelstalige gebruikers. Hierdoor is de Nederlandse databank een goed voorbeeld voor andere EU-landen. Maar er zijn zeker verbeteringen mogelijk.

3.1.1 Suggesties om de databank te verbeteren

Startmenu

Voor een goede start is het wenselijk dat het startmenu gebruikersvriendelijker wordt met duidelijke kopjes en goede verwijzingen.

Gewasindeling en naamgeving gewassen

Het meest genoemde aandachtspunt is de gehanteerde gewasindeling, die bij gebruik vaak niet praktisch blijkt. Dit geldt bijvoorbeeld voor tomaten, (herfst- en winter-) andijvie, (zomer- en winter-) granen, (blad- en wortel-) peterselie. De Zwitserse databank Organic X-seeds hanteert een logische indeling: eerst kies je het gewas, vervolgens het subgewas en tenslotte het ras.

Verder lijkt de databank in eerste instantie verschillende gewassen niet te kennen, zoals klaver en mosterd. De ervaren gebruiker weet inmiddels dat rode of witte klaver of gele mosterd ingetypt moet worden. Door dit misverstand heeft Skal diverse malen een verzoek voor ontheffing binnengekregen (voor bijvoorbeeld klaver of mosterd), terwijl van deze gewassen wel biologische zaden beschikbaar zijn en de databank

hierover ook informatie geeft. Volgens één van de ondernemers met wie een interview is afgenomen functioneert de Franse databank beter dan de Nederlandse databank qua gewasindeling en rasseninformatie.

Actualiteit gegevens op de databank

Een belangrijk aandachtspunt is ook de actualiteit van de gegevens op de databank. Diverse telers hebben aangegeven dat zaden volgens de databank wel beschikbaar zouden zijn, maar dat bij telefonische navraag bij de leverancier bleek dat de voorraad op was. Skal had hier vervolgens dan nogmaals mee te maken wanneer een verzoek voor ontheffing binnenkwam. Ook de medewerker van Skal constateerde dat volgens informatie op de databank er nog biologische zaad voorradig moest zijn, waardoor de ontheffing niet zou worden verleend. De oplossing lijkt eenvoudig: zaadleveranciers moeten direct aan Naktuinbouw melden wanneer bepaalde zaden niet meer voorradig zijn, zodat Naktuinbouw wijzigingen onmiddellijk kan doorvoeren. Dit gebeurt altijd binnen twee werkdagen.

Er zijn twee redenen waarom zaadbedrijven hun mutaties niet direct melden. Op dit moment moeten de internationaal opererende zaadbedrijven bij elke databank afzonderlijk doorgeven wanneer er wijzigingen zijn in de zaadvoorraad. Aangezien de meeste bedrijven zaden produceren van honderden rassen kost het veel tijd om ervoor te zorgen dat de informatie over beschikbare voorraden zaden op alle Europese databanken actueel is. Bij enkele databanken kunnen de zaadleveranciers zelf inloggen en hun gegevens aanpassen, bij andere databanken moeten wijzigingen telefonisch of per e-mail worden doorgegeven. Voor de zaadbedrijven zelf zou het erg praktisch zijn als er een Europese databank komt.

Een andere reden is dat zaadbedrijven er niet altijd belang bij hebben te melden dat de zaadvoorraad op is. De teler die belt met het bedrijf krijgt te horen dat het zaad van het gewenste ras op is, maar krijgt informatie over alternatieve rassen die het zaadbedrijf levert, waardoor de kans op aankoop bij de betreffende leverancier toeneemt. Om onnodig werk bij Skal te voorkomen, zou Skal de bevoegdheid moeten krijgen om Naktuinbouw te informeren, waardoor deze (met kennisgeving aan het zaadbedrijf) het ras verwijdert van de databank.

Op de Oostenrijkse databank staat bij het ras ook de hoeveelheid beschikbaar zaad vermeld. Wil een dergelijke gedetailleerd systeem binnen Nederland goed functioneren, dan vergt dit veel extra inzet van zowel de zaadleveranciers als Naktuinbouw.

Inzicht in de historie van de zaadvoorraad

Voor de organisaties die betrokken zijn bij het verlenen van de ontheffingen (Skal en LASER) is het handig als zij binnen de databank inzicht hebben in de historie van de zaadvoorraad van de afzonderlijke rassen. Wanneer het zaad van een bepaald ras op is, wordt deze nu van de databank verwijderd. Het is praktischer als er een aantekening bij het ras komt met de mededeling sinds wanneer het betreffende zaad niet meer leverbaar is. Dit geeft correcte informatie over de stand van zaken op de "peildatum", de datum van aanvraag voor de ontheffing.

Nu komt het voor dat een bedrijf niet aan biologisch zaad kan komen, gangbaar niet-ontsmet zaad gebruikt en een ontheffing aanvraagt. Tegen de tijd dat de ontheffing in behandeling wordt genomen kan een nieuwe partij zaad op de databank zijn gezet met als gevolg dat geen ontheffing wordt afgegeven. Bij een beter inzicht in de historie van de zaadvoorraden kunnen ontheffingen rechtvaardiger en sneller worden afgehandeld.

Doublures

Punt van aandacht is dat verschillende rassen meerdere malen op de databank staan. Dit geldt bijvoorbeeld voor het andijvieras Sardana. Een correctieslag van de databank is nodig om dergelijke doublures te verwijderen.

Wensen voor aanvullingen op de databank

Eén teler heeft aangegeven behoefte te hebben aan meer informatie over de aangeboden rassen, zodat hij beter kan inschatten welke rassen het meest geschikt zijn voor zijn specifieke situatie. Het aantal zaadleveranciers dat biologisch

uitgangsmateriaal aanmeldt op de databank is volgens telers beperkt; er is van meer rassen biologisch zaad beschikbaar dan volgens de databank het geval is.

Snelheid databank

Aandachtspunt is de snelheid van het systeem als de gebruiker is aangewezen op verbinding met internet via de telefoon. Dit schijnt traag te gaan.

3.2 Functioneren en actualiseren Annex

De informatie over het functioneren en actualiseren van de Annex omvat enerzijds een procesmatige kant (o.a. rolverdeling en internationale context) en anderzijds suggesties voor criteria voor het opstellen van de Annex 2005.

3.2.1 Procesmatige suggesties Annex

Rol LNV

Een vraag vanuit LNV is op welke wijze de Annex het beste jaarlijks geactualiseerd kan worden zonder dat LNV daar zelf een rol in speelt. Het idee is dat LNV wel toezichthouder blijft van de databank en Annex, maar de verantwoordelijkheid bij een andere organisatie neerlegt. In grote lijnen reageerden de respondenten hierop eensgezind. Men vindt het opstellen van de Annex een taak van de overheid, zeker zolang de nationale annexen in de EU-lidstaten grote verschillen vertonen. Pas als er een uniforme Europese Annex is, is het eventueel mogelijk dat LNV een andere rol inneemt. De betrokken partijen zien LNV als een onafhankelijke betrouwbare partner met kennis van zaken. Als LNV slechts wil opereren als toezichthouder is het essentieel dat een onafhankelijke door alle partijen geaccepteerde partij de coördinatie en verantwoordelijkheid op zich neemt. Naktuinbouw is door verschillende respondenten als de meest aangewezen organisatie genoemd indien LNV het actualiseren van de Annex wil uitbesteden.

Inzet van expertgroepen en inspraak van de achterban

Expertgroepen met vertegenwoordigers uit o.a. Plantum, NAK, Naktuinbouw, LBI, PPO, LTO en Biologica hebben een belangrijke rol gespeeld bij de invulling van de Annex 2004. De meeste respondenten waren tevreden over de betrokkenheid van de genoemde actoren bij dit proces.

Eén teler plaatste enkele kritische kanttekeningen bij het functioneren van de expertgroep glasgroenteteelt. Naar zijn idee was de vertegenwoordiging vanuit de telers beperkt en waren de aanwezige telers zeker niet representatief voor de achterban. In de toekomst moet meer ruggespraak plaatsvinden met andere telers uit de sector. Inbreng van praktische kennis is essentieel bij de discussie over het al dan niet plaatsen van een gewas op de Annex.

Ook de telers van kleinere gewassen (zoals kruiden en radijs) waren niet vertegenwoordigd. Het is wenselijk om bij het opstellen van de Annex 2005 deze telers van kleine gewassen ook op een of andere wijze bij het proces te betrekken. De coördinatie was naar vrijwel ieders tevredenheid in handen van het Louis Bolk Instituut (LBI).

Aandachtspunt is om binnen het proces van het opstellen van de Annex 2005 ook voldoende tijd te reserveren voor het raadplegen van de achterban door o.a. LTO en Biologica.

Annex 2006

Aandachtspunt is om in het najaar van 2004 niet alleen de Annex 2005 op te stellen. Zaad- en vermeerderingsbedrijven moeten verder vooruit kunnen kijken. Er is voorgesteld om bij het actualiseren van de Annex niet alleen te kijken naar de zaden die voor het volgende jaar beschikbaar zijn, maar ook duidelijk aan te geven van welke rassen biologisch zaad in de komende jaren beschikbaar moet komen. De zaad- en vermeerderingsbedrijven kunnen hier dan met hun productie voor zowel één- als tweejarige gewassen op inspelen. Voor zaadbedrijven is het bovendien beter om het proces van het opstellen van de Annex in januari te beginnen in plaats van in

september, eveneens om hen de gelegenheid te bieden om de markt te bedienen en zaden voor de gewassen die op de Annex komen te produceren. Er is echter ook gezegd dat het risicovol kan zijn om in 2004 al een Annex voor 2006 op te stellen. Grote vraag is of zaadbedrijven de zaden van de gewassen die op de Annex staan inderdaad zullen produceren. Als besloten wordt al wel een Annex voor 2006 op te stellen is het belangrijk dat goede afspraken worden gemaakt met de zaadproducenten. Voor het geval zich problemen gaan voordoen in de beschikbaarheid van biologisch uitgangsmateriaal moeten wel correcties mogelijk zijn (eind 2005) voor de Annex 2006.

3.2.2 Suggesties voor criteria opstellen Annex 2005

Wensen van telers en de markt

Van de gewassen op de Annex waren niet altijd voldoende rassen beschikbaar. Om die reden is luzerne van de Annex verwijderd, triticale is gewijzigd in wintertritica (zomertritica bleek onvoldoende beschikbaar) en rogge is gewijzigd in winterrogge (zomerrogge bleek eveneens onvoldoende beschikbaar). Voor fritesproductie bleken eveneens onvoldoende aardappelrassen beschikbaar. In 2004 is eenmalig ontheffing verleend voor het gebruik van gangbaar pootgoed voor fritesaardappelen. Voor andijvie bleek het ras Alure niet biologisch leverbaar. Juist dit ras is (voor biologische telers) gewenst omdat het een opgaand ras is wat juist in de herfst erg belangrijk is in verband met schimmelvorming. Ook blijken er onvoldoende laatbloeiende variëteiten binnen de kruidenteelt biologisch beschikbaar te zijn.

Als gewassen op de Annex geplaatst worden, is het belangrijk om nog meer dan in het afgelopen jaar, na te gaan of er voor alle toepassingen en markten voldoende biologisch uitgangsmateriaal beschikbaar is. Zo is bijvoorbeeld het signaal afgegeven dat de lengte van de snijbonen overeen moet komen met de marktwensen en de lengte van de komkommers zodanig moet zijn dat ze machinaal verpakt kunnen worden. Nu moeten telers regelmatig uitwijken naar rassen waarvan geen biologisch zaad leverbaar is. Anderzijds was men ook verbaasd dat enkele gewassen niet op de Annex stonden, terwijl daar zeker voldoende rassen van leverbaar waren (bijvoorbeeld medicinale kruiden zoals kamille en goudbloem).

Subgewassen op de Annex

Voor enkele gewassen is de gehanteerde subgroepindeling waarbij de ene subgroep wel en de andere subgroep niet op de Annex is geplaatst twijfelachtig. Dit geldt bijvoorbeeld voor het onderscheid in losse en trostomaten. Trostomaten staan niet op de Annex, er mag gebruik gemaakt worden van niet-ontsmet gangbaar uitgangsmateriaal. De tomaten kunnen echter als losse tomaten verkocht worden. Bij het plaatsen van (sub)gewassen op de Annex is het belangrijk om te overwegen wat de praktische uitwerking kan zijn.

Europese Annex

Een gevoelig punt blijkt de Europese Annex te zijn. Zowel voor vermeerderaars, zaadproducenten als telers is het erg praktisch als binnen de lidstaten van de EU dezelfde regels gelden op het gebied van biologisch uitgangsmateriaal. De huidige verschillen binnen de lidstaten van de EU veroorzaken veel praktische problemen en een ongelijke concurrentiepositie op de internationale markt. Zo zijn er gewassen die in Nederland op de Annex staan, terwijl in diverse andere EU-landen is toegestaan voor deze gewassen niet-ontsmet gangbaar uitgangsmateriaal te gebruiken. Ter illustratie volgt hier een voorbeeld van de consequentie hiervan voor de praktijk. Een Duits bedrijf plaatst een order bij een Nederlands vermeerderingsbedrijf voor een partij koolplanten. Volgens de Duitse wetgeving mag het vermeerderingsbedrijf gangbaar niet-ontsmet zaad gebruiken. Als het Nederlandse bedrijf dit daadwerkelijk doet is het vervolgens in strijd met de Nederlandse wetgeving om deze partij planten als biologisch te verhandelen en te exporteren. Gebruik van biologisch zaad betekent een extra kostenpost, en bovendien vraagt het Duitse bedrijf niet om biologisch zaad. Het vermeerderingsbedrijf opereert hier in een grijs gebied. Gezien dit voorbeeld lijkt het een logische aanvulling op de Annex om in geval van export planten op te mogen kweken volgens de wetgeving van het exportland.

Een van de respondenten gaf aan dat de concurrentiepositie van bedrijven ten opzichte van het buitenland ook een criterium moet zijn bij het opstellen van de Annex 2005.

Vrijwel alle respondenten zijn van mening dat er snel een Europese Annex moet komen. Belangrijke kanttekening is echter dat het uitgangsmateriaal van de gewassen die op de Annex staan in het eigen land beschikbaar moet zijn, en telers niet over de grens op zoek hoeven te gaan naar biologisch uitgangsmateriaal.

Procentueel verplicht stellen biologisch uitgangsmateriaal

Een bedrijf kwam terug op discussies die gevoerd zijn bij het opstellen van de Annex 2004. Voor diverse gewassen leek het niet haalbaar om deze op de Annex te plaatsen, terwijl biologisch uitgangsmateriaal wel voorhanden was. Het grote prijsverschil tussen gangbaar en biologisch uitgangsmateriaal of het beperkte rassenaanbod van het betreffende gewas waren redenen om een bepaald gewas niet op de Annex te plaatsen. Voorstel was toen om het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal voor bepaalde gewassen procentueel verplicht te stellen. In de praktijk betekent dat dat voor een dergelijk gewas X% (bv. 15 %) biologisch zaad moet worden gebruikt en voor de rest gangbaar uitgangsmateriaal gebruikt mag worden. Afhankelijk van de omstandigheden kan dit percentage jaarlijks worden verhoogd om het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal te stimuleren. Dit voorstel is niet overgenomen, maar is volgens het bedrijf ondanks allerlei praktische bezwaren zeker interessant om wederom in ogenschouw te nemen bij het opstellen van de Annex 2005.

Naar verwachting zal België in 2005 gaan werken volgens een percentage regeling.

Kritische succesfactoren

Er bestaat een soort kritische massa als het gaat om het aantal gewassen dat op de Annex staat. Bij een kleinere lijst dan in 2004 zal het aanbod biologisch uitgangsmateriaal afnemen. Streven moet zijn dat het aantal gewassen op de Annex 2005, 2006, enz. steeds verder toeneemt. Anders bestaat het risico dat bedrijven zullen stoppen met de productie van biologisch uitgangsmateriaal. "Als het aantal gewassen en rassen op de Annex niet toeneemt bestaat het risico dat boeren en telers uit prijsoverwegingen gangbaar zaad blijven gebruiken. Wel moet beter nagedacht worden over de criteria om een gewas op de Annex te plaatsen en moeten er meerdere aanbieders komen", aldus één van de telers. Belangrijke punten zijn de beschikbaarheid van biologische zaden van de in de Annex genoemde rassen, voldoende alternatieve rassen en voldoende aanbieders (geen monopoliepositie). Andere telers toonden zich tegenstander van verdere uitbreiding van de Annex: "Biologische zaden zijn veel duurder, vooral van tweejarige gewassen. Bovendien versmalt het rassenaanbod waardoor telers genoodzaakt zijn andere minder geschikte rassen te telen. Het doorbreken van resistentie zoals bij sla is een bijkomende complicatie. Vraag is ook of de consument problemen heeft met het gebruik van gangbaar niet-ontsmet zaad dat bovendien gentechvrij is".

Eén van de geïnterviewde telers plaatste een kritische kanttekening bij het functioneren van de Annex in de praktijk. "Er zijn nog te veel "ontsnappingsmogelijkheden" voor het gebruik van biologisch zaad, waar diverse telers slim gebruik van maken. Een voorbeeld hiervan is dat telers op zoek gaan naar rassen die niet op de databank staan, waardoor gangbaar goedkoop zaad gebruikt kan worden. Mede hierdoor komt de sector niet geloofwaardig over bij de zaadfirma's".

Een zaadfirma (die niet geïnterviewd is voor dit rapport) vertelde meerdere malen de vraag gekregen te hebben of er nog biologisch zaad voorradig was van bepaalde rassen. Ondanks dat er wel zaden beschikbaar waren werd er niet doorgevraagd over prijs en levertermijn en werd er ook geen zaad besteld. Het zaadbedrijf heeft sterk het idee dat telers op zoek gaan naar rassen waarvan geen biologisch uitgangsmateriaal meer beschikbaar is. Op deze wijze proberen deze telers rassen te vinden waarvoor (na ontheffing) gangbaar uitgangsmateriaal gebruikt mag worden.

3.3 Ontheffingen

LASER heeft in de eerste helft van 2004 in totaal 1.312 ontheffingen afgegeven voor circa 1.400 rassen. Vaak wordt per keer een ontheffing voor meerdere rassen tegelijk aangevraagd. Verreweg de meeste ontheffingen zijn afgegeven voor wortelen (247), uien (370) en witte kool (137). De aantallen verleende ontheffingen zijn inclusief ontheffingen die zijn afgegeven voor proefrassen (bijlage 2).

Het niet beschikbaar zijn van biologisch zaad en het niet geschikt achten van de alternatieve rassen vanwege grondsoort, resistentie of vragen uit de markt, zijn de belangrijkste redenen voor het aanvragen en afgeven van ontheffingen.

Tempo afgeven ontheffingen

Volgens de respondenten verliep het afgeven van ontheffingen aanvankelijk erg traag. Dit leverde problemen op voor onder andere de vermeerderingsbedrijven. Als bij een dergelijk bedrijf een order binnenkomt voor biologisch plantmateriaal moet de bestelde partij binnen enkele dagen worden ingezaaid. Als er geen biologisch zaad beschikbaar is van het gevraagde ras moet snel duidelijk zijn of er een ontheffing komt voor het gebruik van gangbaar niet-ontsmet zaad. In de praktijk was het betreffende gewas al lang ingezaaid (met gangbaar niet-ontsmet zaad) voordat de ontheffing werd verleend. De telers bevestigden dit beeld.

De afgelopen 3 à 4 maanden is echter verbetering in deze situatie gekomen. Een ontheffing is nu binnen 7 à 10 dagen binnen. De procedure kan echter nog sneller door de gehele procedure voor het verlenen van de ontheffingen bij één loket neer te leggen.

Duidelijkheid over bevoegdheden

In 2004 deed zich een probleem voor met een ontheffing voor bladpeterselie. Biologisch zaad was niet beschikbaar en aanvankelijk kwam er geen ontheffing. Uiteindelijk is vanuit LNV een mondelinge toezegging gedaan dat het toegestaan was om in dit enkele geval gangbaar niet-ontsmet zaad te gebruiken. Het bedrijf dat hiermee te maken had heeft hiervoor echter nooit formele goedkeuring gekregen. De partij bladpeterselie is uiteindelijk biologisch opgekweekt en als zodanig verkocht, maar voor het betreffende bedrijf was het geheel onduidelijk wie binnen deze procedure waar verantwoordelijk voor was. Zij hebben naar eer en geweten gehandeld, maar waren niet in staat dit op papier aan te tonen. Ook wat betreft verantwoordelijkheden binnen het ontheffingensysteem is één aanspreekpunt met beslissingsbevoegdheid een verbetering ten opzichte van de huidige situatie.

De aanvrager in de toekomst

Op dit moment vragen plantenkwekers de ontheffingen aan voor het zaadgoed dat zij gebruiken voor de opkweek van plantmateriaal, niet de telers die vervolgens de jonge planten afnemen. Dit blijkt veel praktischer dan wanneer telers dat moeten gaan doen, gezien het aantal telers en het aantal gewassen en rassen dat de verschillende telers verbouwen. Beide partijen vinden dit ook voor de toekomst de meest praktische situatie.

Aanvraagformulier

De respondenten die de aanvraagformulieren in 2004 hebben ingevuld vonden het formulier duidelijk; het stimuleerde hen goed na te denken alvorens een ontheffing aan te vragen. De aanvraagformulieren voor ontheffingen zijn handmatig ingevuld. De leesbaarheid laat vaak echter te wensen over. Een digitaal aanvraagformulier kan zowel voor de aanvrager als voor de organisatie die de ontheffing moet verlenen praktischer zijn en tevens de procedure versnellen.

Betaling voor ontheffingen

Uitgesproken negatief zijn de respondenten over een eventuele betaling voor ontheffingen. Als een teler voorkeur heeft voor een bepaald ras en tot de ontdekking komt dat het biologisch zaad van dit ras op is, moet hij én zijn plannen wijzigen én,

indien er geen biologisch alternatief voorhanden is, hier ook nog voor betalen. De procedure om een ontheffing aan te vragen kost ook al tijd. Het invoeren van betaling voor ontheffingen kan wel een stimulans vormen om het gebruik van biologisch zaad te bevorderen.

3.4 Calamiteiten

Zoals eerder aangegeven waren de belangrijkste problemen waar gebruikers van de databank tegen aan liepen het niet beschikbaar zijn van bepaalde rassen terwijl deze wel op de databank vermeld waren, en de definiëring van gewassen die in de praktijk niet altijd goed bleek te werken. Het tempo waarmee de ontheffingen werden verwerkt was aanvankelijk ook te laag. Er zijn klachten van boeren geweest dat de ontheffingen van LASER laat binnen kwamen, wat problemen kon opleveren bij controles van Skal. In de praktijk is er meestal al gangbaar niet-ontsmet zaaigoed ingezaaid als de ontheffing binnenkomt. Problemen zijn altijd opgelost door communicatie tussen LASER, Skal, het ministerie van LNV, Naktuinbouw en in enkele gevallen de voorzitters van de expertgroepen. Soms was meerdere malen overleg nodig alvorens te besluiten tot het wel of niet afgeven van een ontheffing.

Het Ministerie van LNV is van mening dat de verantwoordelijkheid voor het afhandelen van "calamiteiten" c.q. problemen bij ontheffingen niet langer in handen moet zijn van LNV. Alleen in geval van politieke problemen zal LNV een belangrijke rol op zich nemen bij de afhandeling van probleemgevallen. Het is belangrijk dat goede afspraken worden gemaakt over het afhandelen van complexe ontheffingsaanvragen en dat bij alle betrokken partijen duidelijk is hoe de verantwoordelijkheidsverdeling ligt.

3.5 Doelbereiking

Bij Skal leeft het gevoel dat in 2004 meer biologisch uitgangsmateriaal is gebruikt dan in 2003. Skal is echter niet in staat om dit cijfermatig hard te maken. Het systeem van ontheffingen was vorig jaar anders dan in 2004. Bovendien houdt Skal bij de ontheffingen niet de hoeveelheid zaad bij.

Ook LASER kan geen goede inschatting maken van de hoeveelheid biologisch uitgangsmateriaal die in 2004 is gebruikt. In 2004 zijn wel minder ontheffingen afgegeven dan in 2003. Dit geeft echter geen kwantitatieve informatie over het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal. Vergelijking met 2003 is onmogelijk, omdat in dat jaar niet hoefde te worden ingevuld voor hoeveel zaad of uitgangsmateriaal de ontheffing werd aangevraagd. De ontheffingformulieren in 2004 vragen wel het aantal kilo's of de eenheden van een bepaald gewas in te vullen waarvoor ontheffing wordt aangevraagd. Als voor een bepaalde hoeveelheid van een gewas ontheffing is verleend wil dat bovendien nog niet zeggen dat die gehele hoeveelheid ook wordt ingezaaid. Kortom, op basis van de verleende ontheffingen is het onmogelijk een kwantitatieve uitspraak te doen over een toe- of afname van het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal.

Het geïnterviewde zaadbedrijf gaf aan dat verkoop van biologisch uitgangsmateriaal in 2004 iets gestegen was ten opzichte van 2003. Volgens het vermeerderingsbedrijf is er geen verschuiving opgetreden ten gunste van het biologisch uitgangsmateriaal, omdat ook in eerdere jaren al biologisch zaad werd gebruikt indien het voorradig was.

Twee van de geïnterviewde telers hebben in 2004 voor het eerst biologische zaden gebruikt voor gewassen die sinds 1 januari 2004 op de nationale Annex stonden. Andere telers gaven echter aan dat zowel de databank als de Annex geen effect hebben gehad op hun rassenkeuze en daarmee dus ook niet hebben bijgedragen aan een toename van het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal.

3.6 Overige suggesties

Kwaliteit biologisch pootgoed

Eén akkerbouwer plaatst een kanttekening bij de kwaliteit van biologisch pootgoed. Dit geldt met name voor aardappelen. Wat nu als biologisch pootgoed beschikbaar is, is vaak maar één jaar biologisch vermeerderd. Deze rassen zijn vaak minder geselecteerd op resistentie eigenschappen. In het jaar voorafgaande aan de biologische vermeerdering zijn virusziekten in toom gehouden door bespuitingen. In het eerste jaar dat de aardappelen biologisch vermeerderd worden valt de virusaantasting nog mee. In het jaar dat de aardappelen beschikbaar zijn als biologisch pootgoed is de virusaantasting verhoogd wat problemen met zich meebrengt voor de akkerbouwers. Suggestie is om de aardappelen een jaar extra biologisch te vermeerderen alvorens ze als biologisch pootgoed op de markt te brengen. Minder resistente rassen zullen hierdoor uit het assortiment verdwijnen. Dit geldt eveneens voor bloembollen en ander vegetatief materiaal zoals in de boomteelt. In het algemeen geldt dat telers optimale keuzemogelijkheden willen hebben bij het doorbreken van resistentie in biologisch uitgangsmateriaal en in een dergelijke situatie ook de mogelijkheid willen hebben om gebruik te maken van gangbare rassen.

Vegetatief teeltmateriaal

Op dit moment wordt nog geen vegetatief teeltmateriaal, zoals fruitbomen op de Annex vermeld. Het is wenselijk dat ook dit materiaal in de toekomst in de Annex wordt opgenomen.

4 Conclusies

Databank

De databank functioneert goed, maar de gewas- en subgroepindeling moet beter afgestemd zijn op de gebruikers. Verder behoeft het startmenu enige aanpassing zodat het gebruikersvriendelijker wordt. Zaadleveranciers dienen direct aan Naktuinbouw te melden wanneer bepaalde zaden niet langer leverbaar zijn. Het is wenselijk dat de databank ook informatie geeft over de historische beschikbaarheid van zaden. Met name telers hebben behoefte aan meer praktische informatie over de aangeboden gewassen en rassen. Zij constateren dat de databank niet volledig is als het gaat om het aantal aanbieders. Zaadbedrijven pleiten voor een Europese databank. Enkele zaadbedrijven blijken een stimulans nodig te hebben om hun biologisch uitgangsmateriaal op de databank te plaatsen. Verder dient overwogen te worden of de bevoegdheid van Naktuinbouw kan worden uitgebreid om zelf rassen waarvan het zaad op is, van de databank te verwijderen (met kennisgeving aan het betreffende zaadbedrijf).

Nationale Annex

Vrijwel alle respondenten vinden dat het Ministerie van LNV de regie moet voeren bij het jaarlijks actualiseren van de Annex. Belangrijk aandachtspunt is om zorg te dragen voor een goede representatieve bemensing van de werkgroepen en voldoende tijd in te plannen voor ruggespraak met de achterban. Belangrijk criterium alvorens te besluiten om een gewas op de Annex te plaatsen, is de beschikbaarheid van voldoende zaad van rassen waar vanuit de markt (en de telers) vraag naar is. Daarnaast moeten extreme prijsverschillen tussen biologisch en gangbaar uitgangsmateriaal, de kwaliteit van het materiaal (bijvoorbeeld met betrekking tot resistenties) en de consequenties voor de internationale concurrentiepositie van de Nederlandse bedrijven die biologische producten telen ook meegenomen worden. Interessant punt is om in geval van export planten te mogen opkweken volgens de wetgeving van het exportland. Tenslotte is het wenselijk dat er een Europese Annex komt. Advies is om bij het opstellen van de Annex 2005 ook verder in de toekomst kijken met het oog op de Annex 2006.

Ontheffingen

De snelheid waarmee de ontheffingen de afgelopen maanden zijn afgegeven wordt als goed ervaren en is sterk verbeterd ten opzichte van de eerste maanden van 2004. Voor complexe aanvragen is het wenselijk dat voor alle partijen duidelijk is hoe de verantwoordelijkheidsverdeling ligt en wie bevoegd is de ontheffing te verlenen. Duidelijkheid hierover werkt plezierig voor alle betrokkenen en zal het tempo van afhandelen ten goede komen. Praktisch voorstel is om de ontheffingen in de toekomst digitaal aan te vragen en te verwerken. Telers vinden het niet wenselijk als zij in de toekomst voor ontheffingen moeten gaan betalen.

Doelbereiking: toename gebruik biologisch uitgangsmateriaal?

Op basis van de informatie van Skal, LASER, zaad- en vermeerderingsbedrijven en telers kan niet geconcludeerd worden dat het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal in 2004 hoger is geweest dan in 2003.

Overige opmerkingen

Akkerbouwers zijn niet altijd tevreden over de kwaliteit van biologisch aardappelpootgoed. Telers hebben graag de keuze uit een breed assortiment, vooral als resistentie problemen zich voordoen in biologische rassen. Verzoek is of in de toekomst ook ander vegetatief teeltmateriaal op de Annex kan worden opgenomen.

Bijlage 1 Lijst geïnterviewde personen

Het EC-LNV heeft een interview afgenomen met de volgende personen:

F. v. d. Adel	Plantenkwekerij Jongerius
M. Boon ^{*)}	Teler glasgroenten (ongestookt) en vollegrondsgroenten
C. v. Ettekoven	Naktuinbouw
A. v. d. Hurk	Plantum NL
L. Jereskes	LASER
N. Jongerius	Plantenkwekerij Jongerius
J.K. Luyendijk	Teler BD-kruiden
H.C.A. Poley ^{*)}	Akkerbouwer en teler vollegrondsgroenten
W. Reerink	Ministerie van LNV, Directie Landbouw
J. v. Strien	Akkerbouwer en teler vollegrondsgroenten
J. Velema	Zaadbedrijf Vitalis/Enza
M. Visser	Akkerbouwer en teler vollegrondsgroenten
N. Vos ^{*)}	Akkerbouwer
C. v. Winden	Ministerie van LNV, Directie Landbouw
E. Zandink	Skal

^{*)} leden van de expertgroepen in 2003

Bijlage 2 Overzicht verleende ontheffingen (1-1-2004 t/m 30-6-2004)

Overzicht van de ontheffingen die door LASER zijn afgegeven

Gewas		Ras	Aantal	Reden ontheffing
aardappel		agria	12	5
		AR 93106	1	4
		Biogold	5	5
			18	
akkermunt		akkermunt	1	1
amsoi		Broadleaf	1	1
ananaskers		Cape Goose Berry	1	1
		physalis peruviana edulis	1	1
			2	
andijvie		excel	2	1
		walonne alenya	1	1
		davos	2	4
		eros	2	4
		laos	2	4
		monos	2	4
		nuance	1	4
		rhodos	1	4
		stratego	1	4
antirrhinum		Winter Euro Yellow	1	1
appel		Benoni	1	3
		collina	1	3
		Discovery	1	3
		Elstar	2	3
		Malus M7	1	3
		P	1	3
		Present van Engeland	1	3
		Princesse Woble	1	3
		Rode Jonathan	1	3
		Santana	2	3
		Schone van Boskoop	1	3
		Topaz	2	3
		Yellow Transparant	1	3
		Zoete Bloemée	1	3
		Zoete Kroon	1	3
	appel (onderstam)	malus	3	1

Gewas		Ras	Aantal	Reden ontheffing
aubergine		Berinda	1	3
		Cosmos	1	3
		Cristal	1	3
		Ecavi	1	3
		galia	1	3
		halflange violette	1	3
		Orion	2	3
		Ritmo	1	3
augurk		fanto	1	1
basilicum		red rubin	1	3
bieten		Blankoma	1	1
		burpees golden	2	1
		Chioggia	1	1
		cynthia	1	1
snijbiet		bright yellow	1	3
bloemkool		Amerigo	5	3
		Amsterdam	4	3
		aviron	3	3
		Aviso	4	3
		aviso	1	2
		balboa	3	3
		Baldo	2	3
		Barcelona	2	3
		Belvedere	1	3
		cartier	1	3
		celio	1	3
		cornell	3	3
		Cortes	2	3
		Elinia	2	3
		fastnet	1	3
		freemont	7	3
		Gipsy	1	3
		gregor	1	3
		Hermon	1	3
		lecanu	1	3
		magellan	3	3
		milena	1	3
		Navona	2	3
	overblijvende	1	3	
	Plana	1	3	
	rosalind	1	3	
	skywalker	3	3	
	Spacestar	1	3	
	Subliem	1	3	
	talbot	1	3	
	Veronica	1	3	
	Vinson	3	3	

Gewas		Ras	Aantal	Reden ontheffing
		Viviane	1	3
		amazing	1	4
		bejo 2531	1	4
		bejo 2567	1	4
		bejo 2607	1	4
		bejo 2625	1	4
		bejo 2627	1	4
		bejo 2650	1	4
		bejo 2650	1	4
		bejo 2651	1	4
		belot	1	4
		cassius	2	4
		flamenco	1	4
		flavolo	1	4
		goodman	2	4
		jerez	1	4
		lateman	1	4
		megan	1	4
		optimist	1	4
		panter	2	4
		pierrot	1	4
		skywalker	2	4
		stargate	1	4
		tipoff romanesco	1	4
		veronica	2	4
		white gold	1	4
boekweit		boekweit	1	1
boerenkool		buffalo	1	3
		Mr Turner's Cottager's	1	3
		redbor	1	3
		Reflex	4	3
		ripbor	1	3
		winneton	2	3
		winterbor	2	3
		yanelco	1	3
		polarbor	1	4
		ribbor	1	4
bonekruid		midget	1	3
braam		Triple Crown	1	1
		himalaya	1	1
broccoli		alborada	1	3
		Chevalier	1	3
		iron	1	3
		lord	2	3
		Marathon	8	3
		marathon/lord	1	2
		Milady	5	3

Gewas		Ras	Aantal	Reden ontheffing
		Monaco	5	3
		Monterey	8	3
		Montop	8	3
		montop	1	2
		surveyor	1	3
		volta	1	3
		alborado	1	4
		bejo 2528	1	4
		bejo 2568	1	4
		bejo 2652	1	4
		belstar	2	4
		bordeaux	1	4
		fiesta	2	4
		lucky	1	4
		marathon	1	4
		tudela	1	4
bruine bonen		Berna	5	1
chinese kool		Bilko	2	3
		Manoko	5	3
		parkin	1	3
		yamiko	1	3
		bilko	1	4
		kaboko	2	4
		manoko	1	4
		nikko	2	4
		starko	1	4
courgette		Bengal	1	3
		cora	2	3
		Gold-rush	1	3
		storr green	2	3
		Tondo Chiaro Dinizza	1	3
		tosca	1	3
		storr's	1	3
coriander		caribe	1	4
dragon		dragon	1	1
druiven		Alicante	1	1
		bianca	1	1
		boskoop glory	1	1
		Frankenthaler	1	1
		Johanniter	3	1
		Leon Millet	2	1
		Mare Chel Foch	2	1
		merzling	1	1
		Muscaat	1	1
		muscat blue	2	1
		nero	1	1

Gewas		Ras	Aantal	Reden ontheffing
		Orion	1	1
		Regent	2	1
		rondo	1	1
		seyval blanc	1	1
		Solaris	4	1
		triumph d'alsace	1	1
		VB 32-7	2	1
		VB 91-26-5	2	1
		VB-11-11	1	1
		witte van de laan	1	1
durumtarwe		topdur	1	5
erwt		integra	9	3
		aurigo	1	3
		baghera	1	3
		bastion	1	3
		cabro	1	3
		CEB1081	2	4
		CEB4119	2	4
		etna	1	3
		fortress	1	3
		integra	2	2
		integra	4	3
		integra	2	4
		javlo	1	3
		juta	1	3
		lambado	4	3
		markado	1	3
		Marktveroveraar	1	3
		nevado	1	3
		nitouche	1	3
		sherwood	2	3
		speleco	13	3
		spring	1	3
		toledo	2	3
		zonda	1	3
framboos		Polka	1	1
		autumnbiz	1	1
		fallgold	1	1
		schöneman	1	1
		marwé	1	1
		spica	1	1
		tulameen	1	1
gras	gekruid raaigras	green spirit	1	1
		barcel	1	1
		beemdlangbloem	1	1
		BG 11	5	1
		BG 5	4	1
		BG100	1	1

Gewas		Ras	Aantal	Reden ontheffing
		bg4	1	1
	gras/klaver	BG4 extra smakelijk	1	2
	gras mengsel	havera 4	1	1
		horsemaster	1	1
		krobaar	1	1
		rendement intensief	1	1
		roodzwenk	1	1
		timotee	4	1
		veldbeemd	1	1
		weidemengsel BG12	1	1
		westerwolds	1	1
groenlof		virtus	1	4
		uranus	1	4
		Jupiter	1	1
zaden voor geneesmiddelen		46 soorten	46	1
kappertjes		kappertjes	1	1
kapucijner		solido	1	1
kers		Cardia Colt	1	1
		merchant	1	1
		schneid. späte knorpelkirsche	1	1
		varikse zwarte	1	1
		lapins	1	1
		bigarreau napoleon	1	1
		early rivers	1	1
kervel		Agrisem	1	1
		frisé	1	2
		kervel	1	1
kiwi		Atlas	1	1
klaver		Alice	3	3
		duet	1	3
		eensnedige Alexandrijnse Klaver	1	3
		kvarta	1	3
		tabor	1	3
		trifolium	1	3
	alexandrijnse klaver	tabor	5	3
	alexandrijnse klaver	alex	1	3
	witte Klaver	Alice	10	3
	witte klaver	arran	2	3
	witte klaver	fries groninger	2	3
	witte klaver	riesling	1	3

Gewas		Ras	Aantal	Reden ontheffing
	rode klaver	barfiola	3	3
	rode klaver	kvarta	1	3
	rode klaver	rotnar	1	3
	rode klaver	rotra	3	3
	rode klaver	tedi	1	3
	rode klaver	Violetta	2	3
klaver / gras mengsel		mengsel met BG11 en BG5	1	3
		duet	1	3
knolvenkel		Argo	1	3
		Atos	3	3
		Orion	1	3
		Rondo	2	3
		Solaris	2	3
		rondo	1	4
		argo	1	4
		orion	1	4
		victorio	1	4
		14 profsoorten bejo	14	4
komatsuna		summer fest	1	1
koolraap		mathias	1	1
		helenor	2	1
		helenor	1	1
		helenor	1	4
koolrabi		kozak	1	5
		kolibri	2	3
		kolibri		3
		korridor	1	4
		korist	1	4
		lahn	1	4
		konmar	1	4
		korblue	1	4
kouseband		Mylady	1	1
		kybush	1	1
		lange kouseband	1	1
kroot		Alvromono	2	3
kropaar grasland		kropaar	1	1
kroten		wodan	1	3
		bonel	1	3
		pablo	2	3
kruiden		12 soorten	12	1

Gewas	Ras	Aantal	Reden ontheffing
	40 soorten	40	1
krulpeterselie	darki	1	5
kweepeer(onderstam)	cydonia	1	1
luzerne	sanditi	3	5
	mercedes	2	5
	europa	1	5
meloenen	Manta	1	1
	oranje ananas	1	1
	haon	2	1
	galia	1	1
mint	bergamot	1	1
	munt	1	1
okra	Better Five	1	1
	clemson spineless	1	1
onderstam	M9	1	3
oregano	oreganum Hertleoticum	1	1
palmkool	zwarte van toscana	1	1
paprika Bruin	Marvas paars	1	3
	Marconi Rosso	1	3
pastinaak	New white Skin	1	1
	Gladiator	6	1
patisson	sunburst	1	1
wortelen	55-41 RZ	1	4
	64 proefsoorten bejo	64	4
	adelaide	1	4
	Austria	3	3
	austria	1	4
	bangor	1	3
	bangor	1	4
	Bejo 2548	1	4
	belinda	1	4
	bergen	3	3
	Berlanda	2	3
	bersky	1	4
	bloss-mammut	1	3
	bolero	1	4
	carson	1	4
	cascade	2	4
	cordoba	1	4

Gewas		Ras	Aantal	Reden ontheffing
		damco	1	3
		dordogne	6	3
		fajet	1	3
		Flakko	1	3
		interceptor	1	4
		joba	1	4
		kamaran	11	3
		kamaran	1	4
		karotan	1	4
		kingdom	1	4
		Laguna	4	3
		maestro	1	4
		miami beko	1	4
		mignon	1	4
		mokum	5	3
		mokum	1	4
		namur	6	3
		namur	2	4
		nandera	1	4
		nantucket	1	4
		napoli	1	4
		narbonne	3	3
		nebula	4	3
		necoras	1	4
		nectar	7	3
		nectar	2	4
		negovia	1	4
		nepoma	1	3
		nerac	2	4
		Nerac	38	3
		news	1	4
		niagara	1	4
		nigel	1	3
		nigel	1	4
		nimrod	1	3
		nimrod	1	4
		nipomo	6	3
		nipomo	2	4
		nottingham	1	4
		noveno	1	3
		noveno	2	4
		nutrired	1	3
		puma	1	3
		riga	1	4
		starca	1	4
		starship	1	4
		Trevor	10	3
		vita longa	1	3
		white belgian	1	3
		yaya	2	4
		yellowstone	1	4
		yokon	15	3

Gewas		Ras	Aantal	Reden ontheffing
peer		Trevoux	1	1
		Concorde/kwee A	1	1
		Gieser Wilderman/kwee	1	1
	peer (onderstam)	Beurre Alexandre Lucas	1	1
	peer (onderstam)	Triomphe de Vienne	1	1
	peer (onderstam)	Zoete Brede	1	1
	peer (onderstam)	Winter Bergamotte	1	1
	peer (onderstam)	Comtesse de Paris	1	1
	peer (onderstam)	Nasipeer	1	1
	peer (onderstam)	Bloedpeer	1	1
	peer (onderstam)	Rode Clapp's Favourite	1	1
	peer (onderstam)	Doyenne du Comice	1	1
	peer (onderstam)	Conference	1	1
	peer (onderstam)	pyrus zaailing	1	1
	peer (onderstam)	kwee mc	1	1
	peer (onderstam)	pyrus	1	1
peper		Spaanse rode	1	1
		Hungarian hot wax	1	1
		fireflame	1	1
		torito	1	1
peterselie		multikrul	2	5
		krulpeterselie	1	5
phacilia		julia	1	1
pompoenen		heart of gold	1	3
		hoikaido	1	3
		sc 145	1	3
		spagheppompoen	1	3
		sweet mama	8	3
prei		30 proefsoorten bejo	30	4
		alcazar	1	3
		alesia	1	3
		alexis	1	3
		algento	1	3
		alora	1	3
		Amundo	1	3
		angelos	1	3
		appollo	1	3
		arkansas	1	3
		ashton	1	3
		bandit	1	4
		bandit	1	3
		breugel	1	3
		Columbus	3	3
		davina	1	3
		flextan	1	3
		forrest	1	3

Gewas		Ras	Aantal	Reden ontheffing
		ginka	1	3
		harston	1	3
		Helios	2	3
		hiberna	1	3
		idaho	1	3
		julian	1	3
		kenton	1	3
		lancelot	1	3
		lancia	1	3
		lancia	2	4
		landina	1	3
		main bleutan	1	3
		Maine	1	3
		nan 09006	1	3
		pandora	1	4
		paragon	1	3
		Prelina	2	3
		prospecta	1	3
		rentan	1	3
		rfarinto	1	3
		rival	1	4
		Roxton	5	3
		scheriff	1	3
		selina	1	3
		servaes	1	3
		Shelton	4	3
		shelton	1	4
		sultan	1	3
		tara	1	3
		triton	1	3
		upton	1	3
		vrizo	1	3
pruim (onderstam)		prunus St. Juliën A	1	1
quinoa		atlas	1	1
raapsteel		Hymenia	2	3
rabarber		champagne	1	3
		frambozen	3	3
		stocbridge arrow	1	3
		temperley early	1	3
raketblad		raketblad	1	1
rettich		summer gros	1	1
rode bes		Red poll	1	1
		Roodneus	1	1
		rotet	1	1
		junifer	1	1

Gewas		Ras	Aantal	Reden ontheffing
		rovada	1	1
rode bieten		pablo	8	3
		rocket	1	3
		13 proefsoorten bejo	13	4
		boro	1	4
		moneta	1	4
		pablo	2	4
		pronto	1	4
		red ace	1	4
		rocket	1	4
		wodan	1	4
rode kool		Autoro	3	3
		Huzaro	2	3
		induro	1	3
		Integro	6	3
		Intro	1	3
		Lectro	4	3
		Meastro	1	3
		pesaro	1	3
		Primero	2	3
		redcap	1	3
		reggiellas	1	3
		roderick	2	3
		roderick	1	2
		rodima	1	2
		Rodon	2	3
		rodon	1	2
		rona	1	2
		Roxy	7	3
		roxy	1	2
		Subaro	3	3
		Vitaro	1	3
		zeloX	1	3
		77 proefsoorten bejo	77	4
		autoro	1	4
		bejo 2606	1	4
		buscaro	2	4
		integro	2	4
		lectro	1	4
		pesaro	2	4
		primero	2	4
		rodynda	1	4
		sandoro	1	4
		subaro	2	4
roos		Red Taifun	1	1
		Yellow Taifun	1	1
		Rozebottel	1	1
rucola		Sylvetta	1	3

Gewas		Ras	Aantal	Reden ontheffing
radijs		rudolf	1	4
		rondeel	1	4
savooie kool		alaska	4	3
		cantasa	1	3
		capriccio	1	3
		capricio	1	2
		darsa	1	3
		denver	1	3
		excelvoy	2	3
		Famosa	2	3
		Firensa	1	3
		Kilosa	1	3
		midvoy	1	3
		milena	1	3
		Ovasa	3	3
		polasa	1	3
		tarvoy	1	3
		Tasmania	2	3
		Wirosa	2	3
		alcosa	1	4
		bejo 1967	1	4
		bejo 2534	1	4
		cantasa	1	4
		comparsa	1	4
		darsa	1	4
		famosa	2	4
		melissa	1	4
		petrosa	1	4
		sabrosa	1	4
		salima	2	4
		visa	2	4
selderij		giant red	1	3
		Murcia	1	3
		Tango	1	3
		safir	1	4
		Tango	1	4
	bleekselderij	Tango	4	3
	bleekselderij	Golden Spartan	1	3
	bleekselderij	daybreak	1	4
	bleekselderij	murcia	1	4
	bleekselderij	tango	1	4
	bleekselderij	victoria	1	4
	bleekselderij	plato	1	4
	bleekselderij	bejo 1897	1	4
	knolselderij	briljant	1	3
	knolselderij	cesar	1	3
	knolselderij	cisko	1	3
	knolselderij	ilona	1	3
	knolselderij	Knolselderij	1	3

Gewas		Ras	Aantal	Reden ontheffing
	knolselderij	monarch	3	3
	knolselderij	president	2	3
	knolselderij	Prinz	3	3
	knolselderij	rowena	1	3
	knolselderij	rowena	1	4
	knolselderij	prinz	1	4
	knolselderij	diamant	1	4
sjalotten		Ambition	1	3
		matador	1	3
		matador		3
		ambition	1	4
		matador	1	4
		obelix	1	4
sla		Rustica	1	3
		Verdiana	1	3
		Bellisimo	1	3
		mesclun "Cote d'Azur"	1	3
	lollo rossa	bellissimo	2	3
	lollo rossa	bastille	1	3
	eikenblad	Versai	3	3
	eikenblad	Kipling	1	3
	ijssla	design	1	3
	ijssla	elenas	1	3
	ijssla	Embrace	1	3
	ijssla	ensemble	1	3
	ijssla	marius	1	3
	ijssla	Match	1	3
	ijssla	Platinas	3	3
	ijssla	Stallion	3	3
	krulsla	Frillice	2	3
	vollegrondsla	Dakino	1	3
	veldsla	Juwabel	1	3
	veldsla	Cirilla	2	3
	veldsla	Gala	1	3
	veldsla	Valgros	1	3
	batavia blond	funly	1	3
	batavia groen	sprintia	1	3
	batavia rood	blimita	1	3
	batavia sla	bastidor	1	3
	batavia sla	canasta	1	3
	radichio	Indigo	3	3
	radichio	jupiter	1	3

Gewas		Ras	Aantal	Reden ontheffing
	radichio	indigo	1	4
	radichio	firestorm	1	4
	radichio	leonardo	1	4
	radichio	fierro	1	4
	Slamix	Bastille/levistro/Versai	1	3
snijheesters		Quercus Palustris	1	1
		Rubus Thorn L. Chester	1	1
		Viburnum Tentatum	1	1
		Hyporicum Extravagant	1	1
spelt		frankenkorn	1	1
sperziebonen		maxi	1	2
		celtic	1	3
		pation	1	3
		fulvio	1	3
		celtic	1	3
spinazie		ballet	1	3
		boeing	1	3
		cheetah RZ	1	3
		Dolphin	1	3
		emilia	1	3
		lazio	1	3
		rhino	5	3
		Spinoza	1	3
		tornado	1	3
		triatlon	1	3
		vivos	1	3
		sponsor	1	4
		springer	1	4
		renegade	1	4
		rendo	1	4
		palco	1	4
		rhino	1	4
		bejo 2562	1	4
		bejo 2520	1	4
		regiment	1	4
		bejo 2609	1	4
		bejo 2610	1	4
		bejo 2611	1	4
spitskool		Capehorn	1	1
		Caramba	7	1
		duchy	7	1
		marshal	1	1
		regency	1	1
		bejo 2654	1	4
		bejo2575	1	4
		capricorn	2	4

Gewas		Ras	Aantal	Reden ontheffing
		caramba	1	4
		duchy	1	4
		samantha	2	4
		noisette	1	1
		rubine	1	1
spruitkool		BE 1999	1	3
		clodius	4	3
		clodius	1	2
		cyrus	6	3
		cyrus	1	2
		diablo	1	3
		dominator	3	3
		doric	1	3
		esperal	2	3
		exodus	2	3
		franklin	2	3
		genius	1	3
		genius	1	2
		helemus	1	3
		maximus	3	3
		Nautic	4	3
		nautic	1	2
		revenge	3	3
		romulus	2	3
		valencia	3	3
		warrior	1	3
		nautic	1	4
		igor	1	4
		doric	1	4
		valancia	1	4
		dominator	1	4
		bejo 2656	1	4
		franklin	1	4
		nautic	1	4
spurrie		spurrie	1	1
stamslaboon		purple queen	1	1
stamsnijboon		Admires	1	1
suikerbieten		cynthia	13	1
teff		snc 3	1	1
thijm		Thymus vulgaris	1	1
tomaat		Belliro	1	3
		cedrico	1	3
		cherry-belle	1	3
		E.2231112 (cocktailtros)	1	4

Gewas		Ras	Aantal	Reden ontheffing
		Favorita	3	3
		Flavorina	1	3
		Green Grape	1	3
		Maxifort	1	3
		Principe Broghese	1	3
		Sungold F1	1	3
		vienna	1	4
		Vigomax	1	3
triticale		longo	1	5
tuinbonen		suprifin	1	3
		vectra	1	3
uien		138 proefrassen bejo	138	4
		50 proefrassen	50	4
		accent	1	4
		albion	1	4
		Aranal	1	3
		arenal	2	4
		balaton	2	4
		Baldito	2	3
		baldito	2	4
		balstora	1	3
		balstora	5	4
		bonus	1	3
		bravo	2	3
		centurion	1	4
		Drago	2	3
		drago	2	4
		elite ronde rijnsburger	1	3
		Elody	1	3
		gold princes	1	3
		hercules	1	4
		hybelle	1	3
		hyduro	1	4
		hyfort	3	4
		Hyskin	27	3
		hyskin	3	4
		hystar	1	4
		Hytech	8	3
		hytech	1	4
		Julia	8	3
		julia	2	4
		kamal	1	3
		kelsea	1	3
		lunga firensa	1	3
		napoleon	2	4
		narvito	1	3
		NZ 37-40	2	4
		Parade	1	3
		parade	1	4

Gewas		Ras	Aantal	Reden ontheffing
		performer	1	4
		platte ui	1	3
		platte ui	1	4
		Prince	2	3
		profit	3	4
		Red Baron	13	3
		red baron	3	4
		red lite	2	3
		Red spark	2	4
		red spark	1	3
		renate	1	4
		robelja	1	4
		rode ui	1	3
		romie	1	3
		romy	2	4
		ronde rijnsburger	1	3
		ronde rijnsburger	1	4
		samira	1	3
		Savel	1	3
		selectie elite ronde rijnsburger	1	4
		selectie oost eur. Ui	1	3
		selectie oost-europese ui	1	4
		selectie platte ui	1	4
		selectie ronde rijnsburger	1	4
		selectie zeeuwse bruine ui	1	4
		stanfield	1	4
		stur	1	4
		Summit	20	3
		sunskin	5	3
		sunskin	2	4
		Tasco	2	3
		walla sweet	1	3
		wellington	6	3
		wellington	2	4
		witte voorjaarsui	1	3
		yukon	1	3
		zeeuwse bruine ui	1	3
veldbonen		Alfred	2	4
venkel		Selma	1	3
		Orion	5	3
venkel		goal	1	3
vijg		Brown Turkey	1	1
voederbieten		Brigadier	2	1
		Carona	1	1
		kyros	7	1
walking stick		jersey tree	1	1

Gewas		Ras	Aantal	Reden ontheffing
weegbree		smalle weegbree	1	1
		plantago lanceolat	1	1
witlof		atlas	3	3
		bejo lightning	1	3
		focus	6	3
		platine	4	3
		Vintor	11	3
		laser	1	4
		totem	1	4
		lightning	1	4
witte bonen		witte krombek	1	1
witte kool		Adema	1	3
		almanac	1	3
		atria	4	3
		atria	1	2
		balaton	1	3
		bartolo	1	3
		Bingo	6	3
		Candela	4	3
		candela	1	2
		Castello	4	3
		Destiny	2	3
		Drago	3	3
		eminence	1	2
		eminence	2	3
		Eton	2	3
		Farao	1	3
		hinova	3	3
		impala	3	3
		Kilor	3	3
		Krautman	2	3
		kronos	1	3
		lennox	1	3
		lion	1	3
		Megaton	2	3
		perfecta	3	3
		ramco	1	2
		ramco	4	3
		Rinda	1	3
		Rivera	10	3
		rivera	1	2
		robuster	2	3
		saratoga	1	3
		shelton	1	2
		Slawdena	3	3
		stardon	1	3
		structon	1	2

Gewas		Ras	Aantal	Reden ontheffing
		unifor	4	3
		unifor	1	2
		almanac	1	4
		amazon	1	4
		bejo 2631	1	4
		bejo 2632	1	4
		bejo 2636	1	4
		bejo 2661	1	4
		benefit	1	4
		cambria	1	4
		candawela	1	4
		candela	1	4
		cecile	1	4
		counter	1	4
		discover	2	4
		dottenfelder dauer	1	4
		drago	2	4
		farao	1	4
		fresco	1	4
		gonzales	1	4
		h	1	4
		hinova	1	4
		histona	2	4
		impala	1	4
		invento	1	4
		jaguar	1	4
		kalorama	1	4
		krautkaiser	1	4
		krautman	2	4
		lennox	1	4
		mandy	2	4
		massada	1	4
		matsumo	1	4
		megaton	1	4
		mentor	1	4
		milestone	1	4
		parel	2	4
		rivera	1	4
		rotonda	1	4
		saratoga	1	4
		satalite	1	4
		score	1	4
		shelton	1	4
		sir	1	4
		slawdena	1	4
		transam	1	4
		trigger	1	4
		vitaton	1	4
witte krotten		blankoma	1	3
wortelpeterselie	eagle		1	4

Gewas		Ras	Aantal	Reden ontheffing
zomergerst		saloon	2	4
zomerrogge		sorom	4	5
zomertarwe		anemos	2	4
		baldus	2	4
		lavett	2	4
		lp 340.2.00	2	4
		lp 590.3.98	2	4
		melon	2	4
		minaret	2	4
		monsun	3	4
		paragon	2	4
		pasteur	2	4
		quattro	2	4
		schw 41-91-54	2	4
		taifun	3	4
		thasos	3	4
		tybalt	3	4
		zirrus	2	4
zomertriticale		logo	4	5
zonnebloem		iringi	3	3
		iregi	5	3
zonnehoedkruid		rudbeckia echinacea purpurea	1	1
zuurkool		Megaton	1	1
zwarte bessen		titania	1	1

Bijlage 2a   Redenen voor afgeven onthefingen

Reden	Omschrijving
1	Van dit gewas staat geen enkel ras in de databank
2	Geen enkele leverancier kan dit biologisch uitgangsmateriaal voor zaaien/planten leveren, terwijl aanvrager het wel tijdig heeft besteld
3	Het gevraagde ras staat niet in de databank en de aanvrager verklaart hierbij dat geen van de rassen die wel in de database staan geschikt is voor zijn productie
4	Het ras wordt gebruikt voor onderzoek, tests in kleinschalige veldproeven of voor instandhouding van het ras, waarmee het Ministerie van LNV heeft ingestemd.
5	Gewas staat vermeld op annex, Ministerie van LNV heeft toestemming gegeven voor uitzondering